
Mars 2015

Risk för dubbla rättegångar i arbetstvister

Bakgrund

Ett bolag har en anställd som grovt brutit mot sitt anställningsavtal. Den anställde har bland annat gjort sig skyldig till felaktig rapportering av arbetstid, felaktig rapportering angående uppfyllande av arbetsuppgifter samt i stor omfattning ringt privata samtal och surfat på internet. Bolaget anser att det finns grund för avsked och den anställde varslas därför om att denne kommer att avskedas. Den anställde är aktiv medlem i ett fackförbund. Arbetsgivaren är inte medlem i någon arbetsgivarorganisation och har inte heller tecknat kollektivavtal.

Det fackförbund som den anställde är medlem i väljer att företräda den anställde och väcka talan angående ogiltighet av avskedandet i tingsrätten. Fackförbundet och den anställde menar att det var den anställdes engagemang i facket och det faktum att arbetstagaren strax innan avskedandet aktivt hade arbetat för att kollektivavtal skulle ingås med arbetsgivaren som låg till grund för avskedandet. Fackförbundet väcker med anledning av detta samtidigt talan i Arbetsdomstolen avseende föreningsrättskränkning.

Forumregler i arbetsrättstvister

Enligt 2 kap. 1 § 1 st. i lag (1974:371) om rättegången i arbetstvister ("arbetstvistlagen") ska Arbetsdomstolen som första instans ta upp och avgöra mål där talan väckts av en arbetsgivarorganisation, arbetstagarorganisation eller arbetsgivare som själv har tecknat kollektivavtal förutsatt att tvisten rör kollektivavtal eller annan arbetstvist som avses i MBL eller övriga arbetstvister om kollektivavtal gäller mellan parterna. Som exempel kan nämnas tvist angående föreningsrättskränkning eller förhandlingsvägran.

Andra arbetsrättstvister ska enligt 2 kap. 2 § 1 st. upptas och avgöras av tingsrätt, i första hand tingsrätten i det område där arbetstagaren är bosatt. Ett exempel sådan tvist är bland annat ogiltigförklarande av avsked eller uppsägning.

En fackförening som för talan i egen sak exempelvis angående föreningsrättskränkning kan dessutom, om talan väcks av arbetstagaren mot arbetsgivaren i tingsrätt, välja att vid samma tingsrätt väcka talan mot arbetsgivaren istället för att väcka talan i Arbetsdomstolen. Fackförbundet i exemplet ovan kan som kärandepart alltså välja att väcka talan gällande den påstådda föreningsrättskränkningen antingen i Arbetsdomstolen som första instans, eller i tingsrätt.

Mars 2015
**Risk för dubbla
rättegångar i
arbetstvister**

Talan om ogiltigförklarande av avskedandet och därtill kopplat krav på skadestånd ska däremot enligt huvudregeln tas upp av tingsrätt som första instans och först efter ett avgörande i tingsrätten kan part ansöka om prövningstillstånd att få saken prövad i Arbetsdomstolen. Det finns dessutom vissa möjligheter att få ett sådant mål prövat i Arbetsdomstolen som första instans.

Resultatet av talereglerna i arbetstvistlagen blir följaktligen att fackförbundet ges möjlighet att väcka talan dels som ombud och dels som käreandepart i två olika domstolar mot samma motpart.

I det angivna exemplet kan det förväntas att en stor del av bevisningen är densamma. För att kunna avgöra om avskedandet är ogiltigt eller om saklig grund förelegat måste tingsrätten fastställa vad orsaken till avskedandet var. Kan det bevisas att det förelegat saklig grund för avsked och att den anställdes medlemskap i ett fackförbund inte hade något med avskedandet att göra har det med största sannolikhet inte heller skett någon föreningsrättskränkning. Om målen hade kunnat handläggas gemensamt hade det tveklöst inneburit väsentliga fördelar.

Antag att den anställda bor i Lycksele. Det lokala fackförbundet som företräder den anställda väcker talan i Lycksele tingsrätt samt för egen del i Arbetsdomstolen. Arbetsgivaren tvingas då att föra en process i tingsrätten i Lycksele samt en parallell process i Arbetsdomstolen i Stockholm. Detta kommer bland annat kräva stora kostnader i resor samt kostnaden för dubbel skriftväxling. Att det inte är önskvärt varken ur ett tidsperspektiv eller rent processekonomiskt är inte så svårt att förstå.

Regler om kumulation av mål

En arbetstvist som enligt arbetstvistlagen ska tas upp av Arbetsdomstolen som första instans får handläggas gemensamt med annan arbetstvist om domstolen finner det lämpligt (sk kumulation). Detta förutsätter dock att den som väcker talan samtidigt väcker talan i bägge målen vid Arbetsdomstolen. Arbetsdomstolen kan då, om domstolen med hänsyn till utredningen och övriga omständigheter finner sådan handläggning lämplig, välja att handlägga arbetstvist som är väckt i Arbetsdomstolen som första instans tillsammans med annan arbetstvist som i annat fall skulle ha handlagts vid tingsrätt som första instans. Väljer fackförbundet att väcka talan i Arbetsdomstolen respektive tingsrätten så är denna regel inte tillämplig.

Väcks talan vid två olika tingsrätter kan Högsta domstolen på ansökan av part besluta att målen ska handläggas gemensamt vid en av tingsrätterna. Regeln förutsätter dock att talan har väckts vid två eller flera tingsrätter eller två eller flera hovrätter. Har talan väckts vid tingsrätt respektive i Arbetsdomstolen är däremot denna regel inte tillämplig. Möjligheterna för en arbetsgivare att som svarandepart få till stånd en gemensam handläggning då fackförbundet valt att väcka talan i tingsrätten respektive Arbetsdomstolen är därför ytterst begränsade om inte obefintliga.

Mars 2015
**Risk för dubbla
rättegångar i
arbetstvister****Exempel från praxis**

Arbetsdomstolen har prövat frågan om gemensam handläggning i två avgöranden, ett från 2007 och ett från 2008.

I AD 2007 nr 28 hade ett avskedande lett till tvist mellan en anställd och det bolag där denne arbetade, utöver detta uppkom även tvist mellan bolaget och det fackförbund där den anställda var medlem rörande förhandlingsvägran. Arbetsdomstolen handlade inledningsvis de bägge målen gemensamt och utfärdade stämning. Därefter uppkom frågan om käromålen även fortsättningsvis skulle handläggas gemensamt.

Den aktuella forumregeln i 2 kap. 1 § tredje stycket arbetstvistlagen är fakultativ, dvs. domstolen har möjlighet att lägga samman de båda arbetstvisterna men inte någon skyldighet att göra detta ens om kravet på lämplighet är uppfyllt. Enligt Arbetsdomstolen bör det vid bedömningen om två arbetstvister ska handläggas gemensamt beaktas att sådan handläggning kan innebära ett undantag från forumregleringen som lagstiftaren valt för arbetstvister. Forumregleringen bygger på synsättet att endast tvister som har varit föremål för förhandling mellan parterna ska handläggas i Arbetsdomstolen som första instans. Enligt Arbetsdomstolen bör detta bidra till att kumulationsregeln tillämpas med viss restriktivitet. Vidare kan parternas inställning tillmätas betydelse som en viktig omständighet men den är inte avgörande för bedömningen.

Arbetsdomstolen bedömde att utredningen och bevisningen gällande förhandlingsvägran var begränsad. Den anställdes talan mot bolaget skulle däremot komma att föra med sig en mer omfattande utredning samt bevisning. Den anställdes talan omfattade dessutom flera olika yrkanden om ersättning. Den utredning och bevisning som var gemensam föreföll begränsad. Som en ytterligare omständighet var parterna i tvisterna inte ense i forumfrågan och Arbetsdomstolen fann därför att det inte förelåg tillräckliga skäl att frångå huvudregeln om forum, varför tvisten rörande avskedande skulle prövas i tingsrätten.

Även i AD 2008 nr 100 kom domstolen efter en samlad bedömning fram till att det inte fanns skäl att frångå huvudregeln om forum i arbetstvistlagen, varför tvisten rörande arbetstagarnas lönefordringar skulle prövas i tingsrätten.

Av intresse är därutöver att Högsta domstolen i rättsfallet NJA 2002 s 643 sammanförde två mål, ett ordinärt tvistemål och en arbetstvist, vid olika tingsrätter eftersom det skulle leda till väsentliga fördelar för handläggningen.

Mars 2015
**Risk för dubbla
rättegångar i
arbetstvister**

Avslutande kommentarer

Har ett fackförbund valt att väcka talan i tingsrätt respektive Arbetsdomstolen har en arbetsgivare med dagens lagstiftning ytterst små möjligheter att få till stånd en gemensam handläggning av de båda målen. Regeln i 2 kap. 1 § 1 st. arbetstvistlagen är tvingande, därmed finns det inte någon möjlighet för Arbetsdomstolen att hänskjuta ett mål till tingsrätten för gemensam handläggning om tvisten faller inom paragrafens tillämpningsområde. Vidare kan som slutsats från Arbetsdomstolens två avgöranden i kumulationsfrågan sägas att även då talan väckts vid samma domstol så krävs det starka skäl för att frångå huvudregeln om forum.

Fackförbunden ges genom forumreglerna i arbetstvistlagen en maktposition där de kan välja att utnyttja sin oftast resursstarkare ställning mot små arbetsgivare ute i landet genom att väcka talan i olika domstolar när två eller flera mål rimligtvis borde handlagts gemensamt. Detta kostar inte bara en arbetsgivare stora summor utan blir också en stor belastning på vårt rättssystem då ett mål som rör likartade frågor behöver handläggas av två domstolar samtidigt.

En lösning på problemet skulle kunna vara att Arbetsdomstolen ges en möjlighet att på ansökan av part hänvisa en tvist till tingsrätten för gemensam handläggning om det anses lämpligt eller att besluta att en tvist vid tingsrätten ska kunna tas upp direkt av Arbetsdomstolen när förutsättningar föreligger att handlägga dessa gemensamt i Arbetsdomstolen.

Marita Gröndahl,
Senior Associate / Advokat

Viktoria Rosén,
Associate